

folk i deres Alderdom og deres Sygdom. Det var ikke saa ganske lidet, der blev gjort, og jeg kan i saa Henseende henvise til de mange milde Stiftelser, der bleve oprettede i den Tidperiode, der gik forud for den nuværende Fattiglovgivning. Det var, som sagt, ikke lidet, der blev gjort af det, jeg vil kalde det gamle Samsund, derom bære mange af de Anstalter, vi have, Vidnesbyrd. Naar det nye Samsund skulde gjøre op med det gamle, kunde det nok være, at det kun blev forholdsvist lidet, der var udrettet af det nye Samsund. Maa jeg spørge: hvad har det nye Samsund, siden vi fik den politiske Frihed i 1848, egentlig gjort for Arbejderklassen i snever Forstand? Det var dog værdt at overveie, men det kommer jeg forøvrigt senere til. Og dog er det klart, at der nu er en anderledes stor Trang tilstede til at mildne de sørgelige Følger af Sygdom og Alderdom for Fattigfolk. Det er klart, om jeg saa maa sige, at der nu er større Grund til at gjøre Noget i saa Henseende, end der var for det gamle Samsund, og hvorfor? Fordi der nu er et større og talrigere Proletariat, end der dengang var. Det nye Samsund løste mange af de Baand, som det har arvet fra det gamle Samsund; da Laugene og Laugkasserne ophævedes, da Godskomplexerne løsnedes, og mange flere af de Baand, der vare tilstede, og som vi havde arvet fra Fortiden, gik, blev med det Samme en stor Mængde Menneſter husvilde, ret forstaaet husvilde. Det er dog ikke alene den Omstændighed, der har bidraget til at skabe det talrige Proletariat, vi nu have, og som efter min Overbevisning vil voxe, men tillige naturligvis hele den Samsundsudvikling, vi ere inde i, med de store Industrier, med Kapitalens vokende Magt gennem Børs- og Aktiepekulationer og Svindel. Det er derigjennem, Proletariatet skabes, ved at pludselig opstaaende Industrier gaa tilgrunde, ved Omvælgninger i alle Forhold, Sikkerhed paa intet Sted. Det er det, der har bidraget til, at Proletariatet bliver talrigere og talrigere, naturligvis ogsaa i Forbindelse med de store Opfindelser, som Nutiden er saa stolt af. Og saa det er af de Ting, som bidrage til at skabe Proletariatet. Vi stævne i det Hele taget, det kan ikke negtes, henimod den Tid, at der bliver saa Rige og mange Fattige. Det er den Tilstand, vi med ubøielig Logik stævne henimod, hvis vi lade Alt passe sig selv. Jeg veed meget vel, at der er mange Ting, der ikke kunne hænges, og heller ikke skulle hænges i den Udvikling, som Naturen selv har anviset; men jeg er ikke af samme Mening, som en æret Rigsdagsmand syntes at have, der nu ikke er her mere, idet han var nærved at udtale, at han troede, at det var rigtigt, at hvad der ikke kunde bestaa i Kampen, maatte gaa til Grunde; saaledes var det jo naturligt, sagde han, og det var et Spørgsmaal, saaledes maatte man opfatte ham, om ikke Darwins Theori var rigtig,

der jo gaar ud paa, at det, der ikke duer Noget, skydes tilside for at give Plads for det Bedre. Denne Mening har jeg nu ikke; jeg tror, at vi som Menneſter have den Opgave at mildne, om jeg maa bruge det Udtryk, Syndens Følger; det er egentlig at nævne Tingen med sit rette Navn. Derfor er jeg, hvergang der fremkommer Forslag, som sætte et saadant socialt Spørgsmaal under Debat, som de ærede Forslagsstillere nu have forsøgt at sætte under Debat, selv om jeg ikke er enig i Forslaget, dog taknemmelig for, at der bliver givet Leilighed til at udtale sig om dette Spørgsmaal. Iøvrigt skal jeg tilføie, at det just ikke forekommer mig at være det allerhøvedigste Tidspunkt, der er valgt til at sætte Spørgsmaalet under Forhandling, og vi have vel heller ikke meget Haab om at faae Lovforslaget ophøiet til Lov. (Suel: Hvem kan vide det?). Ja, det kan være, men det kan ogsaa være, at man er for sangvinisk, hvis man tror det. Jeg bemærkede før, at det gamle Samsund havde sysselsat sig med at løse denne Opgave, men det er ogsaa Noget, som det nye Samsund har sysselsat sig med, i Ord ialtsald, men efter min Opfattelse ikke altid tilstrækkelig i Gjerning; man har forsøgt det ved Lov, ved Skrift og ved Forslag, men videre ere vi saa at sige ikke naaede, og hvergang der har været lidet Uro i Samsundet, har Samsundet ligesom sølt Uroen i sin Samvittighed, og saa er man kommen med slige Forslag. Jeg skal saaledes blot henpege til strax efter 1848; da kom det ene Forslag efter det andet om at hjælpe Arbejderklassen. Man havde ligesom en Følelse af, at da vi havde faaet den politiske Frihed, skulde der noget Mere til, skulde de lavere Dele af Befolkningen ogsaa hjælpes i social Henseende, thi med Stemmeret alene, mine Herrer, ere vi ikke hjulpede. Det havde man som sagt Følelsen af strax efter 1848, og derfor kom det ene Forslag efter det andet den Gang. Saa kom der imidlertid en Periode, hvor man ikke kom videre, hvor man ligesom glemte det. Man kunde forresten nævne som Frugter, som Resultater, ikke fra Lovgivningens Side, men fra den politiske Strømnings Side, Loven af 27de Mai 1848 som en af de saa gode Love, som virkede i den Retning; men den har, som sagt, Lovgivningsmagten ikke skabt, men den Strømning, der var kommen tilstede i Befolkningen. Saa lod man hele Sagen hvile en god Tid indtil efter 1857. Da vi havde faaet den almindelige Næringsfrihed, da man ophævede Laugkasserne, havde man en Fornemmelse af, at det ikke kunde gaa saaledes, at ophæve uden at sætte Noget i Stedet. Der blev fra Regjeringen udsat Præmier eller givet visse smaa Pengesummer for Tilveiebringelsen af de bedste Planer for en Alderdoms- og Forsørgelseskasse, og det ærede Medlem fra Aalborg Iste (Suel) har selvfølgelig faaet som de ærede Forslagsstillere gjort sig bekendt med de Forslag, som i den Henseende fremkom, og hvoraf enkelte fore-